

Každodenní život v poddanských městech na hukvaldském panství pod vlivem válečných událostí

Lenka NOVÁKOVÁ

Abstract: Everyday life during The Thirty Years' War is described in example of liege towns in Hukvaldy domain. Population has been confronted with physical violence and also material damage during the stay and transit of enemies and also imperial armies. The payment of contributions or alimentation costs of troops belonged to the other difficulties.

Key Words: Hukvaldy Domain; Towns; Army; Violence; Příbor; Moravská Ostrava; Místek; Brušperk; Frenštát

Hukvaldské panství představovalo středně velký celek, který se nacházel v severovýchodní části českých zemí, na moravsko-slezském, respektive uherském pomezí. Jednalo se o ucelený komplex v držení olomouckých biskupů, jehož charakter ovlivňovalo částečné umístění v podhůří Beskyd. Hukvaldské panství zahrnovalo v 17. století okolo třiceti vsí a pět měst, a to Příbor, Moravskou Ostravu (dnes součást Ostravy), Místek (dnes součást Frýdku-Místku), Brušperk a Frenštát (dnes Frenštát pod Radhoštěm). A právě jednomu ze zmíněných měst, Příboru, pronajal v roce 1617 olomoucký biskup kardinál František z Ditrichštejna na šest let celé dominium, což následně ve spojitosti s válečnými událostmi ovlivnilo i další osudy této lokality.

Třicetiletá válka zasáhla do společenských a ekonomických poměrů, ale také do každodenního života obyvatel všech měst hukvaldského panství. Městské kasy i rozpočet měšťanů neustále vyčerpávaly náklady spojené s průchody a ubytováním císařských i protestantských jednotek, města čelila rabováním, požárům i epidemiím. Všechny svízele a negativní projevy válečného období se bezprostředně dotýkaly především lokalit situovaných v blízkosti hlavních komunikačních tras, které využívalo i vojsko. Především se jednalo o jednu z nejstarších kupeckých stezek směřující přes Moravskou bránu a města Hranice, Nový Jičín, Příbor, Místek, Frýdek, Těšín a dále na Krakov. Prostor hukvaldského dominia protínala také spojnice Opavy, Moravské Ostravy a Těšína.^{1]}

[1] Jirí JUROK a kol., *Dějiny města Příbora*, Nový Jičín – Příbor 2002, s. 75; Josef VÁLEK, *Poznámky k mapě moravského Valašska*, Časopis Moravského muzea zemského 9, 1909, s. 81–118. Dále také k této problematice výběrově Miloň DOHNAL, *Severovýchodní Morava a hukvaldské panství v době třicetileté války*, in: Sborník prací Filozofické fakulty Ostravské univerzity – historie 5, Ostrava, 1997, s. 41–61; Rudolf ŽÁČEK, *Z brušperských pamětí na třicetiletou válku*, Těšínsko 30, č. 2, 1987, s. 16–17.

Obyvatelé hukvaldského panství čelili přítomnosti vojenských oddílů již krátce po přistoupení Moravy ke stavovskému povstání. Kolem poloviny roku 1619 se na dominiu, především v okolí měst Příbora a Místku, mustrovalo vojsko plukovníka Burgharta von Sollern. Vyzbrojení mužů ovšem vážlo, a tak pluk odtáhl směrem k Brnu až kolem poloviny srpna 1619.²⁾ Kvartýrování, poskytování potravin a jiných každodenních potřeb vojákům tímto ovšem zdaleka nekončilo. Mnohem krutějšího setkání s válečnou realitou se dostalo hukvaldským městům na počátku roku 1620 s vpádem polských kozáků, takzvaných Lisovčků, nechvalně proslulých svým brutálním chováním. Ačkoliv stáli na císařské straně, k měsíčnímu zoldu si vymínili i válečný lup. Oddíly lehké jízdy pod velením kapitána Jeronýma Kleczkowského vpadly dne 4. února 1620 do Moravské Ostravy, jejich násilnostem a rabováním neunikl ani kostel svatého Václava, moravskoostravská radnice a mnoho měšťanských domů.³⁾ Na podzim 1620 hukvaldské panství čelilo pro změnu uherským oddílům Bethlena Gabora a vzbouřeným Valachům pod vedením Adama z Víckova.⁴⁾

Poté, co se nakrátko hukvaldské panství ocitlo ve stavovských rukou (konfiskací Ditrichštejnova majetku skončila zároveň i smlouva o pronájmu panství Příbora), se přičiněním města Příbora vrátilo opět v červenci 1620 do císařského tábora pod správu kardinála Ditrichštejna. František z Ditrichštejna se po porážce stavovského povstání na Bílé hoře stal jedním z nejmocnějších mužů českých zemí a svůj vliv dokázal zjevně využít, pokud to bylo možné, i při ochraně svého majetku, včetně měst hukvaldského panství. Především se snažil zabránit jejich pustošení císařskými vojsky. Například při rabování neapolských oddílů plukovníka Karla Spinelliho v Polské Ostravě v roce 1621 zřejmě zůstala sousední Moravská Ostrava ušetřena, bezpečnost jí pravděpodobně zajistila kardinálova vojenská ochrana.⁵⁾ Další z hukvaldských měst, Příbor, již tolik štěstí nemělo. V říjnu 1621 je vyplenili Valaši s uherskými a emigrantskými oddíly a na závěr ho zapálili. Ušetřeno nezůstalo ani okolí Místku.⁶⁾ Na Vánoce roku 1623 na dominiu opět pobývali polští kozáci. Během dánské války města na hukvaldském dominiu čelila jak násilnostem ze strany nepřátelských jednotek, tak i Valdštejnových oddílů. První jmenovaní v roce 1626 vypálili Příbor, Brušperk a Frenštát.⁷⁾

2) Michal MOCEK, *Dějiny Příbora*, Nový Jičín 1992, s. 77.

3) Karel JIŘÍK a kol., *Dějiny Ostravy*, Ostrava 1993, s. 72.

4) J. JUROK a kol., *Dějiny Příbora*, s. 84.

5) K. JIŘÍK a kol., *Dějiny Ostravy*, s. 79.

6) Blanka PITRONOVÁ, *Ostravsko za válečných tažení v době třicetileté války*, in: Ostrava: sborník příspěvků k výstavbě a dějinám města Ostravy a Ostravska (dále jen Ostrava) 15, Ostrava 1989, s. 153; Jan AL SAHEB, *Místek na sklonku středověku a v raném novověku (do roku 1648)*, in: Tomáš Adamec (red.), *Frydek–Místek. Historie, kultura, lidé*, Praha 2014, s. 89.

7) B. PITRONOVÁ, *Ostravsko*, s. 159–161.

Na počátku švédské války císařští vojenští velitelé odvolali salvu guardií z hukvaldských měst a moravskoostravští měšťané museli odevzdat na Hukvaldy všechny své zbraně. Motivem pro toto rozhodnutí byl zřejmě strach z rozšíření valašského povstání, které podnítil příchod Švédů. Tento krok ovšem rozlítl vojenského velitele v Těšíně, a ostatně i samotní moravskoostravští měšťané se regenta biskupských statků dotazovali, jak se tedy mají bránit před nepřítelem. Nakonec bylo veliteli hukvaldské posádky nařízeno, aby do města poslal 40 Valachů na jeho obranu a měšťanům navrátil všechny, anebo alespoň část, jejich zbraně, „...*sic holýma rukama málo se nabráni*...“.^{8]} Přesto se hukvaldská města vpádu švédského vojska neubránila. Na podzim roku 1642 vyplenili Švédové Příbor, na jaře následujícího roku se do města vrátili a vypálili jej.^{9]} V létě 1643 obsadily švédské oddíly také Moravskou Ostravu.^{10]} O tři roky později nezůstalo ušetřeno ani podhorské městečko Frenštát.^{11]}

Jak je z výše uvedeného stručného nástinu situace na hukvaldském panství vidět, zdejší města několikrát čelila jak útokům nepřátelských vojsk, tak průchodům či přímo pobytu císařské armády. Nejhuře byl postižen Příbor, který během válečného období podlehl třikrát ničivému ohni. Prvně již v roce 1621, kdy bylo město „...*od Uhrův, Valachův a tiechž ohavných sousedův vypálené*.“^{12]} Na počátku dánské války se příborští měšťané odebrali i se svými rodinami na hukvaldský hrad, který následně aktivně bránili před nepřítelem. Dánské vojsko se jim ovšem pomstilo vypálením opuštěného města: „... *i ačkoliv na onen čas k takovým škodám a zármutku přišli, však předce léta páně tisícíhošestistéhodvacátéhošestého, při vpádu Mansfeldským do toho Markrabství Moravského, stoje na svém, tu a takovou věrnost nám [tj. olomouckému biskupství, respektive kardinálovi Františkovi z Ditrichštejna, pozn. autorky] zachovali, že opustíc domy, statečky, živnosti a nabytky své všelijaké, toliko s manželkami, dítkami svými a se zbraní s jakou kdo býti mohl (nebudouc tam tak naspěch s dostatek a potřebu soldatův našich) na zámek Aukvaldský sou se oddali a jeho se brániti nápomocni byli. Nebo přitáhnouce týž nepřítel s celou svou armádou k němu a nemoha se jemu tu vedle libosti jeho nic podařiti, učiniv vpád do města a nevida lidu nižádného, nýbrž seznajíc to, že by takový při zámku byl, město naše Příbor s kostely, s ikony a s jinými kostelními ozdobami, tolikež s aurodou, kterouž byl Pán Bůh toho roku dáti ráčil dokonce v popel přivedl a v nic obrátil. Zámek Aukvaldský budouc přes třičtvrti léta od Mansfeldského lidu, který se tu tak byl okolečně v městech, zámcích, tvrzích a vesnicích zdržoval, obležen předce, kdež co objednati [Příborští, pozn. autorky] mohli, vedle*

8] Tamtéž, s. 164.

9] J. JUROK a kol., *Dějiny Příbora*, s. 87.

10] B. PITRONOVÁ, *Ostravsko*, s. 164–165.

11] Bohumír STRNADEL, *Zápisy v kostelní knize města Frenštátu z let 1580–1790*, Naše Valašsko 13, 1950, s. 175.

12] Státní okresní archiv Nový Jičín (dále jen SOA Nový Jičín), Archiv města Příbora, inv. č. 23.

možnosti jejich, jak sami pro sebe, tak i pro soldaty naše na zámek Aukvaldský proviant dodávali...“.^{13]} Potřetí poškodil požár Příbor během švédského vpádu v roce 1643. Další z hukvaldských měst, kterým se nevyhnul ničivý oheň, byl Brušperk a Frenštát.^{14]}

Přítomnost vojsk, a to jak nepřátelských, tak i císařských, se neobešla bez rabování a loupeží. Nejčastějším cílem se stával kostel a radnice, společně s šenkovními domy bohatých měšťanů. Ušetřena ovšem nezůstávala ani ostatní obydlí ve městech. Například moravskoostravský měšťan Václav Lev nemohl splácet svůj dřívější dluh, neboť „...od těch zlej paměťci lidzi a zveře zlej lotrovskej mansfelderovskej předně kostel náš, špitál, in summa my všickni ubozi lidé... jak i domy naše, statky, a tak budz někdo mnoho málo měl, ne tak [jen] o to, ale i o zdraví jest přišel...“.^{15]} Loupení a rabování doprovázelo zpravidla i ničení majetku měšťanů, který si vojáci, ať už nepřátelští či císařští, nemohli odnést s sebou. Císařský trén v Příboře například v roce 1642 poničil „šraňky“, za jejichž opravu město následně vynaložilo 1 zlatý, 15 krejcarů a 3 denáry.^{16]}

Jisti se nemohli být měšťané nejenom svým majetkem, ale ani zdravím.^{17]} Vojáci se dopouštěli i násilí na civilním obyvatelstvu, zahrnující bití, mučení a v nejzazším případě i zabití. Příborští měšťané Pavel a Salomena Sarkandrovi si například stěžovali na postup uherských a valašských vojsk v čele s Ladislavem Velenem z Žerotína: „...sme vyhledáni byli a pro samé jméno to, že sme Sarkandry slouli, ne křesťanským, než hůř nežli tureckým způsobem (když) na město Příbor nočním časem nenadále přepadli, všecko město spálili a v popel obrátili, mne... ukrutně svázali, mučili a na poly mrtvého obnaženého odběhli...“^{18]} Vraždění civilistů doprovázelo i zmíněný požár Příbora v roce 1621 („...ubohých lidí, jenž tehdaž pomordováni byli...“).^{19]} Násilnosti se nevyhnuly ani frenštátským obyvatelům při švédském vpádu v roce 1646: „... Švejda a lid jeho zlodějský na úsvitě vpadnuvše do městečka Frankštátů, kde co bylo, všecko pobral, lidi do naha zvlácel a mordoval, za mnoho tisíc škody učinil...“.^{20]}

13] Tamtéž.

14] B. PITRONOVÁ, *Ostravsko*, s. 161.

15] Tamtéž, s. 162.

16] SOA Nový Jičín, Archiv města Příbora, inv. č. 1090; Jiří JURK, *Hospodářská a každodenní život města Příbora v 16.–18. století na podkladě městských účtů*, Vlastivědný sborník okresu Nový Jičín (dále jen VSONJ) 50, 1996, s. 14.

17] Více k fyzickému násilí páchanému na městském obyvatelstvu za třicetileté války viz Jan KILJÁN, *Vojenské násilí ve městech za třicetileté války. Se zvláštním přihlédnutím k Plzeňsku*, *Folia Historica Bohemica* 29, č. 1, 2014, s. 5–29; Marek ĐURČANSKÝ, *Zkušenosti Nymburských s vojáky za třicetileté války. Sonda do problematiky obrazu vojáka v českém prostředí*, *Kuděj* 1, č. 1, 1999, s. 22–38 a další.

18] J. JURK a kol., *Dějiny Příbora*, s. 85

19] SOA Nový Jičín, Archiv města Příbora, inv. č. 23.

20] B. STRNADEL, *Zápisy*, s. 175.

Rovněž na hukvaldském panství jsou známy případy zajetí či přímo únos civilních obyvatel vojáky, jež tímto způsobem hodlali získat peníze či uskutečnit výměnu zajatců. V lepším případě rukojmí po zaplacení výkupného vrátili zpět jeho rodině. Hůře ovšem dopadli již výše zmínění příborští měšťané Sarkandroví, jež se se svým potomkem zřejmě již neshledali („...syna mně vzali a do Turek prodali...“).^{21]} Při vpádu Mansfeldových oddílů do Moravské Ostravy v roce 1626 zajali vojáci (pravděpodobně na popud českých emigrantů) děkana Martina Regulina. Ten byl posléze vyměněn za nekatolické kněží vězněné kardinálem Ditrichštejnem.^{22]}

Měšťané se snažili svůj majetek i životy zachránit, ať už uschováním v důmyslných úkrytech nebo útekem. Pro uložení cenností například v roce 1621 zvolili kostel svatého Václava. Skryš pod kostelní dlažbou zřejmě někdo prozradil Lisovčíkům a moravskoostravští obyvatelé o svůj majetek přišli. Představitelé města Moravské Ostravy v listu adresovaném biskupskému regentovi z roku 1627, v němž si mimo jiné postěžovali na postup nepřátelských i císařských vojsk, potvrdili oblibu kostelní úschovy mezi měšťany: „...jako i my všeckni od lidu nepřátelského v nemalú škodu a núzi uvedeni jsme. Nad to výš i od lidu J. Mti cí. již několikráte, tolikéž i dnešního dne jsme vyrabováni i cokolivěk uboží lidé v schováni v kostele měli, to všecko pobráno a in summa nikdež nic jakořka nemáme...“.^{23]} Nejisté válečné časy donutily rovněž majitele šenkovního domu číslo 4 na moravskoostravském náměstí k ukrytí 228 stříbrných mincí v kameninové nádobě do sklepa, kde byly objeveny až v roce 1965 při asanaci.^{24]} Také samotná vrchnost doporučovala například moravskoostravským měšťanům před příchodem Švédů, „...aby páni (pokud se již nestalo) neprodleně jak kostelní, sirotčí a obecní, tak i svý vlastní věci, jak nejlíp mohou, třebas na Aukvaldy zaopatřili a dobytky někam pod hory zahnali...“.^{25]} V bezprostředním ohrožení před nájezdy vojáků volili měšťané útek ze svých domovů i s celými rodinami. Již jsme zmínili příborské obyvatele, kteří se uchýlili v roce 1621 na hukvaldský zámek. Před obávanými kozáckými oddíly prchali poddaní raději do lesů, jak konstatoval sám kardinál Ditrichštejn v roce 1623, kde mnozí z nich pak umírali hladem a zimou.

Městské kasy zatěžovaly náklady spojené s pobytem a průchodem vojsk, placení zemských kontribucí, prostředky vynakládané na obranu hradu Hukvaldy, centra panství, a podobně.^{26]} V ekonomice měst se rovněž odrazila

21] J. JUROK a kol., *Dějiny Příbora*, s. 85.

22] K. JIŘÍK a kol., *Dějiny Ostravy*, s. 83.

23] B. PITRONOVÁ, *Ostravsko*, s. 162

24] K. JIŘÍK a kol., *Dějiny Ostravy*, s. 80.

25] B. PITRONOVÁ, *Ostravsko*, s. 164.

26] Zemský archiv Opava (dále jen ZAO), pobočka Olomouc, Velkostatek Hukvaldy, inv. č. 746, kart. 1.

tzv. kaláda v roce 1623. Například v Příboře pro rok 1627 vzrostl rozpočet trojnásobně oproti předválečným létům.^{27]} Co se týče vojenských výdajů, jenom během švédské války vynaložil Příbor celkem 28 478 zlatých a 38 krejcarů. V roce 1642 způsobila císařská armáda během třídenního pobytu ve městě „škody a útraty“ 180 zlatých, dále městská rada vynaložila „...na vypravené Valachy, kteří v městě Kroměříži dva úplné měsíce zůstávali...“ 240 zlatých, „...Valachů, kteří roku 1642 sem do města našeho od J. M. pána Commandanta hradu Auchvaldu na salva guardu vypraveni byli a zde jeden tejdén zůstávali vydáno...“ 425 zlatých, v roce 1643 „...na poručení J. M. pána regenta zverbováno jest k defensi města Kroměříže 30 osob mušketýrů, kterýžto jsouce tam a do Kroměříže vypraveni a nám zase zpátkem přislání utraceno...“ 72 zlatých 9 krejcarů, od června 1642 do února 1644 vydalo město 1 273 zlatých na mušketýry, v roce 1643 dalších 160 zlatých na kontribuci, v roce 1643 zaplatil Příbor 3 000 zlatých „ranče“ (ranc, racion, výpalné) švédskému vojsku a dalších 150 zlatých „ranče“ za Olšový mlýn, kapitán vojska navíc dostal ještě 143 zlatých a 39 krejcarů. Další výdaj činily náklady na ubytování Valachů ve výši okolo 130 zlatých. Ačkoliv Příborští zaplatili poměrně vysoký ranc, Švédové je napadli a „...škody při vpádu nepřátelském plundrování a vypálení města našeho...“ dosáhly celkem 23 101 zlatých a 52 krejcarů.^{28]} Moravskou Ostravu stála švédská válka ještě více, konkrétně 35 762 zlatých. Větší polovina z této částky mířila přímo do rukou švédských velitelů, zbývající část sumy město vynaložilo na vyživení švédského vojska, včetně koní, a rovněž na opevnění. Škody na obilí a povozech dosáhly údajně výše 20 690 zlatých. Mimo zmíněné výdaje zaplatilo město 11 222 zlatých na kontribucích.^{29]}

Obyvatelstvo hukvaldských měst se během válečných časů muselo zároveň vyrovnat s dalšími obtížemi, například neúrodou či nemocemi zavlečenými sem vojáky. Výrazněji do populace zasáhly především morové epidemie. Například v Moravské Ostravě se mor rozšířil v roce 1623, přesný počet obětí však není znám. O dva roky později zemřelo ve zmíněné lokalitě na mor kolem 500 osob.^{30]} Ve stejném roce bojovali s touto nemocí také v Místku.^{31]} Mor zasáhl dvakrát i Frenštát. Při první epidemii v roce 1624 zemřelo 100 lidí. V roce 1645 opět „...počal se mor před svatou Maří Magdalénu a mřelo až do svatého

27] Na počátku 17. století se příjmy pohybovaly okolo 1 000 zlatých, výdaje kolem 600 zlatých. V roce 1627 vzrostla výše příjmů na 2 686 zlatých, vydání na 2 835 zlatých. J. JUROK, *Hospodářský a každodenní život*, s. 8.

28] SOA Nový Jičín, Archiv města Příbora, inv. č. 895; srov. ZAO, pobočka Olomouc, Velkostatek Hukvaldy, inv. č. 2660, kart. 586; J. JUROK, *Hospodářský a každodenní život*, s. 10.

29] B. PITRONOVÁ, *Ostravsko*, s. 166; František MATĚJJEK, *Moravská Ostrava s okolím za třicetileté války. K vývoji rozvrstvení poddaného lidu*, in: Ostrava 10, Ostrava 1979, s. 170.

30] B. PITRONOVÁ, *Ostravsko*, s. 156–157.

31] Alena MATĚJOVÁ, *Letopisové, aneb poznamenané příhody památne, které se přidaly v městě Místku*, Těšínsko 32, č. 1, 1989, s. 21.

Martina, kdež zemřelo starých lidí i malých dětí 213 osob...“.^{32]} Atmosféru nejistoty dokreslovali zběhlí vojáci, či poddaní, kteří přišli během vojenského běsnění o své domovy, a pohybovali se v okolí či v přílehlých horských oblastech i po skončení konfliktu.^{33]}

O míře postižení jednotlivých lokalit během třicetileté války vypovídá počet poustek. Podle tohoto ukazatele se s nastalou situací nejhůře vyrovnala Moravská Ostrava, ačkoliv nebyla vypálena a zůstala mimo hlavní trasy pohybu obou armád. V roce 1635 se zde nacházelo 46 poustek,^{34]} v roce 1663 ještě 33 poustek.^{35]} I po dvou požárech se v Příboře v roce 1635 nenacházela ani jedna poutka, snad tedy obyvatelé své město poměrně brzy opět obnovili.^{36]} Třetí požár v roce 1643 zřejmě zanechal daleko větší stopy. V roce 1663 už bylo evidováno 18 poustek^{37]} a Příbor se tak s Moravskou Ostravou řadil mezi nejvíce postižené lokality hukvaldského panství. Požár postihl jednou také Brušperk a Frenštát v souvislosti s vpádem Mansfeldových jednotek.^{38]} Společně s Místkem se však výše jmenovaná města Frenštát a Brušperk z válečných událostí vzpamatovala poměrně brzy a patrimoniální soupisy domů v nich v roce 1635 a 1663 neevidovaly ani jednu poutku.^{39]}

32] B. STRNADEL, *Zápisy*, s. 173–176.

33] Rudolf ŽÁČEK, *Pobeskydí v letech 1618–1848*, Frýdek–Místek 1992, s. 24.

34] ZAO, pobočka Olomouc, Ústřední ředitelství arcibiskupských statků (dále jen ÚŘAS), inv. č. 9144, sign. E 17/17/5, kart. 1157; rovněž Stanislava KOVÁŘOVÁ, *Biskupské panství Hukvaldy v roce 1635*, VSONJ 51, 1997, s. 61.

35] ZAO, pobočka Olomouc, ÚŘAS, inv. č. 2324, sign. E III a 26/2 α. Oba zmíněné údaje pocházejí z vrchnostenských soupisů sestavených pro vnitřní potřeby dominia. Naopak konškrípce státní proveniencie zhotovená pro berní účely, lánové rejstříky, se v tomto ohledu výrazně liší. Podle ní se roku 1676 v Moravské Ostravě nacházelo 109 pustých domů. Podrobným studiem pozemkových knih a dalších adekvátních archivních materiálů ovšem upozornili již historici A. Turek a M. Kroček na nepřesnosti lánových rejstříků pro Moravskou Ostravu, skutečný počet poustek byl v této lokalitě daleko nižší. Viz Adolf TUREK, *Národnostní poměry v Ostravě a v okolí do poloviny 17. století*, in: Ostrava 3, Ostrava 1969, s. 102; Miloslav KROČEK, *Město Moravská Ostrava v 17. a 18. století*, Časopis Slezského muzea, série B, 34, 1985, s. 11–30; Karel JIŘÍK, *Populační vývoj města Moravské Ostravy v 17. a 18. století*, in: Ostrava 14, Ostrava 1987, s. 311–314.

36] J. JUROK a kol., *Dějiny Příbora*, s. 85–87. Podle hlášení městské rady a purkmistra města Příbora z roku 1644 stál vpád švédských vojsk, jejichž „...plundrování a vypálení...“, město celkem 23 101 zlatých a 52 krejcarů. ZAO, pobočka Olomouc, Velkostatek Hukvaldy, inv. č. 2660, kart. 586.

37] ZAO, pobočka Olomouc, ÚŘAS, inv. č. 2324, sign. E III a 26/2 α.

38] J. JUROK a kol., *Dějiny Příbora*, s. 85–87; Jiří JUROK, *Frenštát od husitské revoluce k českému stavovskému povstání*, VSONJ 28, 1981, s. 30–32.

39] ZAO, pobočka Olomouc, ÚŘAS, inv. č. 2324, sign. E III a 26/2 α; ZAO, pobočka Olomouc, ÚŘAS, inv. č. 9144, sign. E 17/17/5, kart. 1157; Rovněž S. KOVÁŘOVÁ, *Biskupské panství Hukvaldy*, s. 61. V roce 1639 bylo celkem evidováno v Příboře 250, Moravské Ostravě 211, Brušperku 104, Frenštátě 102 a Místku 98 domů. ZAO, pobočka Olomouc, Arcibiskupství Olomouc, inv. č. 29 b, sign. CIII, c 12/1.

S následky třicetileté války se z dlouhodobého hlediska jednotlivé lokality vyrovnávaly jen pozvolna. Konsolidace ekonomiky probíhala v rozdílných časových úsecích, neboť stupeň postižení byl u jednotlivých lokalit různý. Nedosáhl však takových rozměrů, které by způsobily ztrátu městského statutu, jako tomu bylo například na Opavsku.⁴⁰⁾

Moravskoostravská městská rada vylíčila poměry ve městě po uzavření vestfálského míru dosti tristně. Popis poválečného stavu ovšem tvořil součást žádosti o snížení poddanských platů, a proto je potřeba k němu přistupovat s jistou dávkou obezřetnosti: „...část z nich [domů] byla v těchto nebezpečných a nepokojných letech zruinována soldateskou a část zanikla kvůli vysokému výpalnému nepříteli a také kvůli jiným nad míru uloženým velkým kontribucím... A tak zůstalo 69 domů pustých, totiž měšťanských neboli šenkovních domů 9, předměstské neboli selské domy 2, domkářů celkem 58. Dosud usedlých sousedů zůstává celkem 121, to je měšťanských neboli šenkovních domů 69, předměšťanů neboli selských lidí 9, domkářů 43, kteří již také upadli do nejvyšší nouze pro nepokojná a výše zmíněná těžká válečná léta a až podnes nad míru uložené velké kontribuce a náklady na zaopatření vojska. A kdyby chudé město nemohlo být srážkou ušetřeno (při Bohu) stejných kontribucí nebo nákladů na zaopatření vojska (mimo veškerou naději k Bohu), nebude možné nadále udržovat jeho špatné a malé domy...“.⁴¹⁾

Moravská Ostrava až do druhé poloviny 18. století ustrnula v dalším vývoji a patřila mezi hospodářsky méně významnější hukvaldské lokality. Její obyvatelé se stavěli laxně k plnění povinností vůči vrchnosti i státu a nespláceli staré dluhy. Ovšem, jak uvedl v roce 1671 hukvaldský rentmistr, nebylo tomu ani tak z nemajetnosti, jako spíše ze vzdoru.⁴²⁾

S dluhy se několik desetiletí po ukončení konfliktu potýkal i Příbor. Městská rada vyčíslila jeho obnovu na 8 200 zlatých. V danou chvíli disponovala ovšem pouze 2 200 zlatými, chybějící finance si musela vypůjčit. Při jejich splácení se následně potýkala s potížemi. V roce 1701 hukvaldský hejtman společně s vojskem hrozil dlužníkům vězením, obyvatele rozdělil do čtyř tříd, podle kterých měli splácet dluhy. Podobné rozdělení do platebních kategorií se opakovalo ještě v roce 1720. Teprve od druhé poloviny 18. století došlo ke

40) Po třicetileté válce nepatřily na Opavsku nadále mezi sídla městského typu Oldřišov a Březová, zatímco Hradec pozbyl statusu města na přechodnou dobu. Irena KORBELÁŘOVÁ, *Poddanská města Opavského a Krnovského knížectví v letech 1648–1740*, Opava 1999, s. 21–24.

41) Eva ROHLOVÁ, *Situační zpráva ostravské městské rady z roku 1650*, in: Ostrava 21, Ostrava 2002, s. 469. Na zkresení zprávy moravskoostravské městské rady upozornil již K. Jiřík, viz K. JIŘÍK, *Populační vývoj*, s. 312. Podobnou zprávu sestavilo v daném roce i město Příbor, podle níž se ve městě nacházelo 260 osazených domů, 80 poustek a 2 poddanské domy náležely farnosti. ZAO, pobočka Olomouc, Arcibiskupství Olomouc, inv. č. 3052, sign. E III a 23/1 a γ.

42) K. JIŘÍK a kol., *Dějiny Ostravy*, s. 93.

zlepšení situace.^{43]} Zadlužení města ovšem nebylo překážkou pro rozvoj lokality a růst počtu domů. K povznesení ekonomiky Příboru podstatně přispěly mnohostranné obchodní kontakty a soukenická výroba.

Oživení ekonomiky měst hukvaldského panství se olomoučtí biskupové ještě v průběhu třicetileté války snažili dosáhnout udělením privilegií či stvrzením cechovních artikulí. Již kardinál František z Ditrichštejna potvrdil v letech 1628 a 1629 starší výsady Příboru, Místku i Frenštátu. Příbor obdržel navíc i nové právo výroby a šenkování kořalky, konání čtyř výročních trhů a obchodu se solí, nadání svobodně prodávat sůl dostal i Místek.^{44]}

Každodenní život ve městech hukvaldského panství se během třicetileté války neobešel, podobně jako v mnohých jiných lokalitách v českých zemích, bez přítomnosti nepřátelských i císařských vojsk a mnohých dalších nesnází spojených s válečným obdobím. Příslušníci obou armád se na civilním obyvatelstvu dopouštěli fyzického násilí zahrnujícího bití, mučení či zabití, zajetí, loupeží, rabování a ničení majetku. Některé lokality byly vypáleny, dokonce i vícekrát. Na městské obyvatelstvo doléhaly ale také náklady na vyživování vojenských jednotek či placení kontribucí. K nejvíce postiženým patřil Příbor, a to nejenom pro svou polohu na důležité komunikační trase, ale svou úlohu pravděpodobně sehrálo i přední postavení Příboru mezi hukvaldskými městy a pozice nájemce celého dominia spojená s užšími styky s kardinálem Františkem Ditrichštejnem. I přesto si Příbor i po ukončení třicetileté války zachoval pozici největší a ekonomicky nejzdatnější lokality. Naopak Moravská Ostrava, jež společně s Příborem patřila mezi nejvíce postižená města na panství, na tom byla o poznání hůř.

Everyday life in liege towns in Hukvaldy domain in influence of war events

Summary

Everyday life in towns of Hukvaldy domain during The Thirty Years' War was accompanied by presence of enemies and also imperial armies and many other problems of wartime. Although there wasn't any important battle in Hukvaldy domain, The Thirty Years' War events significantly influenced the continuity of development, social and economical circumstances and also everyday life in each locality.

43] J. JUROK a kol., *Dějiny Příboru*, s. 96–97.

44] SOA Nový Jičín, Archiv města Příboru, inv. č. 23; SOA Nový Jičín, Archiv města Frenštátu p. R., inv. č. 10; SOA Frýdek-Místek, Archiv města Místku, inv. č. 4; O vývoji měst na hukvaldském panství po třicetileté válce blíže Lenka NOVÁKOVÁ-VAŠUTOVÁ, *Města a měšťánská společnost na hukvaldském panství v 17. a 18. století*, Opava 2014.

Members of both armies committed physical violence against the civilian population, including beating, torturing or killing, captivity, robbery, looting and destruction of property. Some localities have been burned even several times. Population of towns, however had to cover the cost of nourishing military units or pay contributions as well. Bad economic situation of the burghers was also caused by the crop failure or by the epidemic of diseases brought by the army. A kind of indicator of economic conditions in monitored localities is the existence of a desolate houses.

Příbor belonged to the one of the most affected localities not only because of its location on an important communication route, but probably also of its important position in Hukvaldy domain – Příbor rented Hukvaldy domain and also had close contacts with cardinal of Ditrichštejn. Despite this fact, even after the Thirty Years' War, Příbor retained its position as the largest and economically successful locality. On the other hand Moravská Ostrava, which belonged to the most affected localities of the domain together with Příbor, was in much worse condition.